

Луцишин Галина
доктор політичних наук,
завідувач кафедри політології та міжнародних відносин
Національного університету «Львівська політехніка»
l_halyna@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

На розвиток етнополітичних процесів значною мірою впливають процеси глобалізації та модернізації. Як наголошує українська дослідниця Андріяш В.І. вплив глобалізації на сучасні етнополітичні процеси супроводжується такими тенденціями як: подальше зіткнення національних інтересів, що створює передумови для появи конфліктів, зростання міграційних потоків, продовження процесу націєтворення та поява нових сценаріїв його перебігу, посилення геополітичних змін та подальша глобальна трансформація національної держави, гармонійний розвиток етнонаціонального соціуму на державному та глобальному рівнях [1].

Етно- та націєоб'єднавчі процеси відображають історичні та політичні особливості суспільного розвитку, вони можуть як сприяти зміцненню етносів та націй, так і загострювати міжнаціональні відносини. Етнополітичні процеси – це різновид політичних процесів, в яких формується феномен політизованої етнічності і відображаються етнополітичні інтереси та цінності. До об'єднавчих етнополітичних процесів відносять інтеграцію, консолідацію, мультикультуралізм, асиміляцію, акультурацію.

Активне вивчення етнополітичної інтеграції розпочалось з ХХ ст. Етнополітична інтеграція – це процес об'єднання етнічних та національних груп, етнорегіонів, етнонаціональних організацій в єдине суспільство і державу [2, с. 39]. Важливи-ми відмінностями між консолідацією та інтеграцією є те, що

інтеграція передбачає виникнення нових організаційних утворень, структур, а консолідація спрямована на їх зміцнення та збереження.

На думку професора Колумбійського університету Дж. Ротшильда, у поліетнічній державі термін “інтеграція” може стосуватись кількох аспектів: інтеграція “життєвих шансів” (підвищення рівнів освіченості, прибутків, найма на роботу, якості житла тощо); культурна інтеграція (акультурація або повна асиміляція); політична інтеграція (кілька етнічних груп суспільства визнають і підтверджують легітимність системи” [4]. Дж. Ротшильд докладно розглядає ситуації, які можуть виникнути внаслідок різних підходів до інтеграції. У політичній царині поліетнічної держави, де домінуючі та підлеглі етнічні групи можуть або підтримувати, або відкидати інтеграцію, може виникнути щонайменше чотири ситуації. 1. Обидва учасники – і домінуюча, і підлеглі групи – можуть негативно ставитись до культурної та соціальної інтеграції. 2. Домінуюча група виступає за, а підлеглі групи – проти інтеграції. 3. Підлеглі групи бажають інтегруватись, а домінуюча група проти цього. 4. І домінуюча, і підлеглі групи можуть бажати інтеграції. Кожна із сторін може претендувати і змагатись за встановлення свого контролю над цінностями й природними ресурсами, що неодмінно призведе до конфліктів, які, до того ж, будуть підсилені процесами всюдисущої модернізації.

Для забезпечення успіху етнополітичних інтеграційних процесів американський дослідник радив користуватись цілою низкою методів, які повинні взяти на озброєння правлячі кола посттоталітарних поліетнічних держав. Головними серед них він вважав такі: забезпечення широкої народної підтримки, впровадження плюралізму, надання автономії та/чи суверенітету учасникам інтеграційного процесу на відповідний перехідний період, відміна деяких непопулярних статей законодавства тощо. Водночас він рекомендував уникати неефективних методів, зокрема, створення спеціальних

політичних інститутів, введення нових спеціальних символів, призначення спеціально відібраних людей для політичних і адміністративних установ та ін. Рушійною силою інтеграційних етнополітичних процесів, як правило, є еліта титульної нації та сама нація.

Сучасні науковці виділяють різні етапи та методи етнополітичної інтеграції, зокрема, найвідомішим є підхід німецького вченого К. Дойча, який наголошує, що інтеграційні рухи у своєму розвитку проходять три етапи: “етап інтелектуалів”, коли його очолюють і підтримують лише деякі представники інтелігенції; “етап великих політиків”, коли до нього приєднуються ширші політичні кола і йдуть пошуки політичних компромісів; “етап масового руху та/чи широкомасштабної елітної політики” [3, с. 549].

Окремо виділяють міжетнічну інтеграцію – процес зближення етносів-автохтонів та розташованих серед них різних за кількісним складом етнодисперсних та етнокомпактних груп, який підпорядкований створенню єдиної для всіх них поліетнічної держави-нації [2, с.186]. Міжетнічна інтеграція відбувається як органічне об’єднання етносів тому, що їй передують доволі тривале за історичним часом та близько сусідське у географічному просторі співіснування етносів на засадах етнічної взаємної симпатії або принаймні відсутності історично вкоріненої міжетнічної ворожнечі.

Поштовхом до активної міжетнічної інтеграції може бути виникнення спільної зовнішньої небезпеки, а також міркування про доцільність об’єднання зусиль для розв’язання історично нагальних спільних внутрішніх проблем. Інтегруються не обов’язково генетично близькі етноси. Так, сьогодні існують етноси, що генетично доволі далекі між собою, але інтегровані у такі достатньо стійкі державні утворення, як, скажімо, Швейцарія або Бельгія. Разом з тим, включення держави в глобальну політичну та економічну систему не гарантує зменшення міжнаціональних суперечностей. Практика показує,

що глобалізація стимулює розвиток різних екстремістських національних рухів. Поштовхом до міжетнічного протистояння як на внутрішньодержавному, так і на міжнародному рівні можуть бути різні типи дискримінації – політична, економічна, культурна тощо, вплив історичних та структурних чинників розвитку держави.

Отже, інтеграційна модель є ефективною у розвитку сучасних поліетнічних держав, оскільки дає можливість різним етнічним групам та національним меншинам зберегти свою національну ідентичність, а також брати участь у розвитку держави. За цією моделлю для етнічних спільнот, які складають етнонаціональну культуру суспільства, створено всі умови для збереження етнокультурної самобутності; вони мають правові підстави для збереження і розвитку своїх етнічних, мовних, етнокультурних прав, а з іншого боку, ця модель передбачає, що всі етнічні спільноти, які складають етнонаціональну структуру, інтегруються на базі певних суспільних цінностей, зокрема і державо- та націєтворчих. Державна етнополітика в Україні поступово формує основи для інтеграційної складової міжетнічної взаємодії.

Література:

1. Андріяш В.І. Перспективи розвитку етнополітичних процесів під впливом глобалізації /В.І.Андріяш //Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління.—2013. № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua>.
2. Картунов О. В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму / Картунов О. В – К. : Ун-т економіки права „КРОК”, 2007. – 192 с.
3. Обушний М.І. Етнос і нація: проблема ідентичності / М.І. Обушний. – К. : Основи, 1998. – 202 с.
4. Joseph Rothshild, *Ethnopolitics: A Conceptual Framework*, Нью Йорк: Columbia University Press, 1981